

ԳԼՈՒԲԱԼԱՑԻԱՆ
ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՁ

ՓՈԼ ՅԵՐՍԹ
ԳՐԵՅԵՄ ԹՈՄՓՍՈՆ

Կ-19

33
h-560

ԳԼՈՒԲԱԼ ԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՁ

**Համաշխարհային տնտեսությունը և
կառավարման հնարավորությունները**

67-12

Handwritten signatures and notes:
Ս. Մանուկյան
Լ. Կարամյան
Լ. Կարամյան
1-07-08

ՓՈԼ ՋԵՐՍԹ, ԳՐԵՅԵՄ ԹՈՄՓՍՈՆ

**Հայկական հանրագիտարան.
հրատարակչություն**

Երևան-2004

ՀԴՏ 33
ԳՄԴ 65.5
Հ 560

© 2004, Paul Hirst and Grahame Thompson
© Հայկական հանրագիտարան. հրատարակչություն, 2004
© ԲՀԻ ՕՀ հայկական մասնաճյուղ

Անգլերենից թարգմանված և տպագրված է ԲՀԻ օժանդակության հիմնադրամի հայկական մասնաճյուղի և Next Page Foundation-ի դրամաշնորհով:

Գիրքը տպագրվել է Օքսֆորդի Blackwell Publishing Ltd-ի հետ կնքած պայմանագրի համաձայն:

Ծրագրի ղեկավար **Հովհաննես Այվազյան**
Հանրագիտարանի գլխավոր խմբագիր-տնօրեն
Թարգմանիչ **Աստղիկ Սիմոնյան:**

Հերսո Փոլ Զ.

Հ 560 **Գլոբալացման հարցերի շուրջ** /Հերսո Փ. և Թոմփսոն Գ. - եր. Հայկական հանրագիտարան. հրատարակչություն. 2004. – 320 էջ, պատկ.

Hirst, Paul Q.

Globalization in question (Paul Hirst and Grahame Thompson, 2-nd ed., 1999)

ISBN 0-7456-2163-5

ISBN 0-7456-2164-3 (pbk)

Թարգմանությունը կատարվել է Հայկական հանրագիտարան. հրատարակչությունում 2-րդ հրատարակության անգլերեն բնագրից:

Թարգմանության ճշգրտության համար պատասխանատվություն կրում է միայն Հայկական հանրագիտարան. հրատարակչությունը:

This edition is published by arrangement with **Blackwell Publishing Ltd**, Oxford.
Translated by **Armenia Encyclopaedia Publishing House** from the original English Language version. Responsibility of the accuracy of the translation rests solely with the **Armenia Encyclopaedia Publishing House** and is not the responsibility of **Blackwell Publishing Ltd**.

Հեղինակների և հրատարակիչների բոլոր իրավունքները պահպանված են: Առանց հրատարակչի նախնական համաձայնության, համառոտ մեջբերումներից բացի, արգելվում է գրքի առանձին մասերի կրկնօրինակումը, էլեկտրոնային, մեխանիկական, լուսապատճենման և այլ եղանակներով տարածումը, պահպանումը որոնման համակարգերում կամ հաղորդումը:

Հ $\frac{0601000000}{706(01)-2004}$ 2004

ԳՄԴ 65.5

ISBN 5-89700-021-2

Բովանդակություն

Գծապատկերների ցանկ	iv
Աղյուսակների ցանկ	v
Հապավումներ և համառոտագրություններ	vii
1. Ներածություն. Արդյո՞ք գլոբալիզացիան անհրաժեշտ առասպել է	1
2. Գլոբալիզացիան և միջազգային տնտեսության պատմությունը	19
Հավելված. Առևտրի և ՀՆԱ-ի համամասնության վերաբերյալ տարակարծությունները	62
3. Բազմազգ ընկերությունները և գործարարության միջազգայնացումը	66
4. Հյուսիս-Հարավ առևտուրը և միջազգային մրցունակությունը	97
5. Զարգացող տնտեսությունները և գլոբալիզացիան	134
Հավելված. Սսիական ճգնաժամը	161
6. Կարո՞ղ են արդյոք սոցիալամետ պետությունները գոյատևել գլոբալիզացիայի պայմաններում	163
7. Տնտեսական կառավարման խնդիրների ընդհանուր պատկերը	191
8. Եվրամիությունը որպես առևտրային միություն	228
9. Գլոբալիզացիան, կառավարումը եւ ազգ-պետությունը	256
Ծանոթագրություններ	281
Գրականության ցանկ (References)	289
Յուզիչ	307

2.1.	Գլոբալ կամավոր արտագաղթը, 1815–1914	24
2.2.	Գլոբալ կամավոր արտագաղթը, 1945–1980	25
2.3.	Օրինական ներգաղթը Միացյալ Նահանգներ, 1820–1986	26
2.4.	Ֆինանսական միջոցների միջազգային հոսքերը G7 տնտեսությունների միջև, 1870–1995	28
2.5.	Տնային տնտեսությունների սեփականություն հանդիսացող արտասահմանյան պարտատոմսերի և սովորական բաժնետոմսերի տեսքով պահվող ֆինանսական ունեցվածքի տոկոսը	47
2.6.	Ֆինանսական ածանցյալները. ազգային հանրագումարն առանց կազմակերպված փոխանակումների (տարեվերջին)	51
3.1.	Երկրագնդի վաճառելի ապրանքների առևտրի և արտադրանքի երկարաժամկետ միտումները, 1950–1994թթ.	70
3.2.	Իրական օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների հոսքերը, 1970–1995թթ.	71
3.3.	ՕՈՒՆ-երի հոսքերը Եռյակ երկրների միջև, 1994 (միլիարդ էջու) ըստ հաշվարկների երեք խմբերի	78
3.4.	ԱՄՆ-ում, ՄԹ-ում, Գերմանիայում և Կանադայում տեղակայված բազմազգ ընկերությունների համախառն շահույթի բաշխումը տարածաշրջանների միջև, տոկոսներով, 1990թ.	83
4.1.	ԱՄՆ-ի տնտեսության բաց առևտուրը, 1970-1996	100
4.2.	1992 թ-ի Եռյակի անդամ երկրների միջև ներկրումները և արտահանումները 1962 թ-ի համեմատ, ՀՆԱ-ի տոկոսներով	101
4.3.	Եռյակի արտադրած ապրանքների առևտուրը ՀՆԱ-ի տոկոսներով, 1992 թ-ը 1963 թ-ի համեմատ	102
4.4.	Հյուսիս-Հարավ առևտրային հարաբերությունները. Եռյակի և ոչ-SՀԶԿ-ի անդամ երկրների միջև առևտուրը 1992 թ-ին 1962 թ. համեմատ	103
4.5.	Արտադրված ապրանքների առևտուրը Հյուսիսի և Հարավի միջև SՀԶԿ-ի ՀՆԱ-ի տոկոսներով, 1992 թ-ը 1963 թ-ի համեմատ	104
4.6.	Ներքին շահերի մոտեցումը	116
4.7.	Դերակատարների փոխհարաբերությունների մոտեցումը	117
4.8.	Աշխարհատնտեսական մոտեցումը	118
4.9.	Եռյակի անդամ երկրներում օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների խմբեր, 1990	120
4.10.	Համաշխարհային տնտեսական խորհրդաժողովի գլոբալ մրցունակության ինդեքսը, 1997	127
5.1.	Արևելասիական արժույթների և բաժնետոմսերի շուկաների տոկոսային անկումները 1997 թ. հունվարից 1998 թ. հունվարն ընկած ժամանակամիջոցում	137
5.2.	Լատինամերիկյան երկրների ՀՆԱ-ի աճի չափերը, 1960-1993	139
5.3.	ՀՆԱ-ի աճը Արևելյան Ասիայի, Լատինական Ամերիկայի, Հարավային Ասիայի և Սահարայից ներքև գտնվող աֆրիկյան երկրներում մեկ շնչի հաշվով 1970-1990	140
5.5.1.	Արևելյան Ասիայի ճգնաժամը միազումար պահանջարկ/միազումար առաջարկ վերլուծության արդյունքով. ընթացիկ վիճակը ԱՄՆ հեռանկարի համեմատ	162
7.1.	Խնայողությունների և ներդրումների փոփոխությունը ԵՄ-ում, ԱՄՆ-ում և ճապոնիայում, 1960-1994 թթ.	196
7.2.	Ապրանքների համաշխարհային արտահանումների տոկոսաչափերը Եռյակի երկրների հաշվով 1963-96 թթ.	198
7.3.	Եռյակի երկրների ապրանքային առևտուրը ՀՆԱ-ի տոկոսներով, 1960-96 թթ.	199
7.4.	Եռյակի երկրների ընթացիկ հաշվի մնացորդները ՀՆԱ-ի տոկոսներով, 1960-96 թթ.	199

2.1.	ՕՈՒՆ-ների ընդհանուր բաժնետոմսերի և առևտրի արժեքների հաշվարկը Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախաշեմին	21
2.2.	Արտահանման ծավալը, 1913–1984	22
2.3.	Ապրանքների առևտրի և ՀՆԱ-ի հարաբերակցությունը ընթացիկ գներով 1913-ին, 1950-ին, 1973-ին և 1995-ին	27
2.4.	Արևելյան Ասիայի երկրների առևտրի մասնաբաժինը տարբեր երկրների ընդհանուր առևտրում	32
2.5.	Դրամի և փոխարժեքի վարչակարգերի պատմությունը	33
2.6.	Խնայողություններ և ներդրումներ հարաբերակցությունը, 1901–1995	39
2.7.	Պարտատոմսերի և սովորական բաժնետոմսերի միջպետական գործարքներ	42
2.8.	Արտասահմանյան արժեթղթերի ինստիտուցիոնալ ներդրողների ավանդները, 1980–1993	43
2.9.	Կենսաթոշակային հիմնադրամի ներդրումների միջազգայնացումը, 1993	44
2.10.	Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության որոշ անդամ երկրների տարբեր դասերի բաժնետերերի միջև չհատուցված սովորական բաժնետոմսերի բաշխումը	45
2.11.	Արտասահմանյան ունեցվածքը և պարտավորությունները որոշ երկրների առևտրային բանկերի ունեցվածքի տոկոսով, 1960–1996	46
2.12.	Փոխառությունները միջազգային միջոցների շուկաներում, 1976–1997	49
2.13.	Շուկաներում որոշակի ածանցյալ գործարքածևերի աճը. սպրաքածին գլխավոր գումարներ, որոնք ի հայտ են եկել տարվա վերջին, միլիարդ ԱՄՆ դոլարին համարժեք, 1986–1997	50
2.14.	ԱՄՆ-ը, ճապոնիան և Եվրամիությունը. տնտեսությունների հարաբերական չափերը և արժույթների հարաբերական կիրառությունը (տոկոսներով)	58
2.15.	Եռյակի անդամ պետությունների արժույթների միջազգային նշանակությունը	58
Հ. 2.1.	Ապրանքի արտահանումները ՀՆԱ-ի տոկոսներով, զարգացած երկրներ	63
Հ. 2.2.	Վաճառելի ապրանքի արտահանումները զարգացած երկրներում ՀՆԱ-ի տոկոսով, 1990 թ. գներով	64
Հ. 2.3.	Ապրանքների առևտրի հարաբերակցությունը ավելացված արժեքով սպրանքների տոկոսով (եղանակ Ա) և ՀՆԱ-ի տոկոսով աղյուսակ 2.3-ի հաշվարկի եղանակով (եղանակ Բ)	64
3.1.	Չուտ ՕՈՒՆ-երի հոսքերը դեպի զարգացող երկրներ, 1973–1993թթ.	71
3.2.	Բնակչությունները և ՕՈՒՆ-երի ներհոսքերը, 1991–1996թթ.	72
3.3.	Առևտրի բաշխումը, 1996	73
3.4.	ՀՆԱ, 1996	73
3.5.	ՀՆԱ-ի գլոբալ բաշխումը 1996թ-ին	74
3.6.	ՕՈՒՆ-երի վարկատոմսերի ներհոսքը արտահայտված ՀՆԱ-ի տոկոսներով, 1980–1995թթ.	76
3.7.	Հինգ երկրներում տեղակայված արտադրական ԲԱԸ-ների դուստր ձեռնարկությունների և մասնաճյուղերի բաշխումը, 1987 և 1990	81
3.8.	Հայրենական երկրում տեղակայված արտադրական դուստր ձեռնարկությունների և մասնաճյուղերի տոկոսը, 1987 և 1990	82
3.9.	ԲԱԸ-ների վաճառքը հայրենական երկրների/տարածաշրջանների ընդհանուր առևտրի տոկոսներով, 1987, 1990 և 1993	82

3.10.	ԲԱԸ-երի ունեցվածքը հայրենական երկրում/տարածաշրջանում ընդհանուր ունեցվածքի տոկոսներով, 1987, 1990 և 1993	82
3.11.	ԲԱԸ-երի արտասահմանյան մասնաճյուղերի համախառն արդյունքը ՀՆԱ-ի տոկոսներով, 1982, 1990 և 1994	85
3.12.	ՕՈՒՆ-երի ներհոսքերի մասնաբաժինը Համախառն ներքին հաստատագրված ֆինանսական միջոցների գոյացման մեջ, 1985-1995 (տոկոսներով)	86
3.13.	Բազմազգային բաժնետիրական կառույցները և երեք երկրների ռազմավարությունները	93
4.1.	Վաճառելի ապրանքների առևտրային հոսքերը եռյակի անդամ ծագման երկրի ՀՆԱ-ի տոկոսներով	102
4.2.	Հյուսիս-Հարավ արտադրանքի կառուցվածքը, 1970 և 1990	106
4.3.	Հյուսիսում անհավասարության փոփոխությունը և Ջինիի գործակիցը	107
4.4.	Ձարգացող երկրների հետ առևտրի «Հյուսիսի» արտադրության աշխատուժի պահանջարկի վրա ունեցած ազդեցության գործոնների բովանդակության շուրջ ծավալված վիճաբանությունը, 1990	109
4.5.	«Կալդորի պարադոքսի» մի երկրորդ ըննություն. տասներկու արդյունաբերականացված երկրներ, 1978-1994	123
4.6.	Տնտեսությունների բացության զարգացումները, 1972-1996	131
5.1.	Ասիական տնտեսություններ. արտաքին ֆինանսավորում	142
5.2.	Չինաստանի տարածաշրջանային անհավասարությունը, 1990-1991	158
5.3.	Չինաստանի տարածաշրջանային անհավասարությունը, 1996	159
7.1	Եռյակի երկրների առևտրային չափաբաժինները, 1996	197